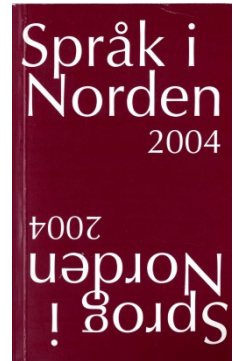

Sprog i Norden

Titel: Enkät till språknämnderna om samarbetet mellan nämnderna och skolvärlden
Forfatter: Charlotta af Hällström og Eivor Sommardahl
Kilde: Sprog i Norden, 2004, s. 149-169
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språkråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Enkät till språknämnderna om samarbetet mellan nämnderna och skolvärlden

Charlotta af Hällström och Eivor Sommardahl

Vad gör er organisation för språket i skolorna? Hur mycket samarbetar er organisation med lärare, skolor eller skolmyndigheter, lärarutbildningen, pedagogisk forskning, läromedelsproducenter?

Dansk Sprognævn:

Dansk Sprognævn gør ikke meget for sproget i skolerne, men det oplæg om sprogpolitik som nævnet udsendte for nylig (se evt. Sprognævnets hjemmeside) indeholder en række forslag og anbefalinger. Nævnet hører under Kulturministeriet og skolen under Undervisningsministeriet, som har sine egne fagkonsulenter, censorkorps og lign. som rådgivere. Retskrivningsordbogen (RO) er ifølge retskrivningsloven rettesnor for undervisningen i skolerne, og andre af nævnets udgivelser er undervisningsmaterialer, fx i tegnsætning. De grammatiske termer som anbefales af Sprognævnet – og bruges i RO – anvendes som praktisk standard i mange skoler og lærebøger til alle niveauer. Flere af de videnskabelige medarbejdere arbejder med forskningsprojekter som kan have direkte eller indirekte betydning for sprogundervisningen i skolen.

I bekendtgørelsen om Dansk Sprognævn står der om sammensætningen af repræsentantskabet bl.a.: "Rektorkollegiet udpeger 5 repræsentanter, som alle skal være sagkyndige, og hvoraf højst 2 må repræsentere samme højere læreanstalt.

Dansklærerforeningen udpeger 2 repræsentanter, som skal repræsentere henholdsvis seminarierne og gymnasieskolen; Danmarks Lærerforenings repræsentant skal repræsentere folkeskolen." Desuden udpeger Undervisningsministeret 1 repræsentant. 8 af de 27 organisationsudpegede medlemmer har altså direkte eller indirekte (ved at de uddanner lærere til folkeskolen eller gymnasiet m.v.) tilknytning til skolen. Flere andre af arbejdsudvalgets og repræsentantskabets medlemmer har på andre måder tilknytning til skolen, og en af de videnskabelige medarbejdere er censor i dansk ved lærerseminarierne og medlem af lektorbedømmelsesudvalget for dansk ved lærerseminarierne. Desuden har Sprognævnet jævnligt besøg af elever og studerende, og medarbejdere optræder ret ofte med foredrag og lignende på skoler og uddannelsessteder.

Finska språkbyrån:

Finska språkbyrån erbjuder lärarna fortbildning. Lärarna har kunnat delta i kurser kring normer, textanalys, bedömning av modersmålsprovet i studentskrivningarna osv. Språkbyrån har också varit med och planerat programmet för det forum som de finska modersmålslärares organisation (Äidinkielenopettajain liitto, ÄOL) har anordnat varje år, och folk från språkbyrån har varit engagerade som talare vid forumet. Modersmålslärares organisation prenumererar på språkvårdens tidskrift Kielikello för sina medlemmar, och där behandlas också ämnen som gäller skolan – så ingick t.ex. år 2002 flera artiklar om nivån på prestationerna i studentskrivningarna. En representant för modersmålsundervisningen sitter alltid med i finska språknämnden. Många av dem som arbetar vid språkbyrån har som bisyssla att granska modersmålsproven i studentskrivningarna, och på detta sätt håller sig språkbyrån underrättad om nivån på studenternas modersmålskunskaper. År 2002 ordnade språkbyrån tillsammans med det finska litteratursällskapet (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura) en nyordstävling för skolelever. Redaktionen för den finska

basordboken (Perussanakirja) har kartlagt komparasjonsformer med hjelp av en enkät bl.a. till skolelever. Skolmyndigheterna har bitt språkbyrå om utlåtanden om läroplanerna. Också de andra avdelningarna vid forskningscentralen (t.ex. forskningsavdelningen) har kontakter med skolorna och skolmyndigheterna.

Norsk språkråd:

a) Lærere og skoler

Språkrådet har liten systematisk kontakt med skolene. Hver høst sender vi ut og tilbyr skolene publikasjonen ”Norsk – i nye tusen år?” mot portokostnader. Den handler om engelsk og norsk i Norge. Publikasjonen *Språknytt*, et gratis tidsskrift som kommer ut fire ganger i året, er nok likevel vårt viktigste formidlingsorgan. Her finner man aktuelle artikler om Språkrådets arbeid og om språk generelt. Mange lærere abonnerer på *Språknytt*, og de fleste skolene også.

Skoleklasser besøker oss av og til, og elever kontakter oss for å få materiale til prosjektarbeid. Vi har merket pågang fra elevene etter at den elektroniske rådgivingstjenesten og nettsidene våre er blitt bedre kjent. Elevene ber om litteraturtips og direkte hjelp til å løse oppgavene sine.

Spesielt for i år er det at vi i samarbeid med Organisasjonen lles, Norsk Oversetterforening og Læringscenteret har arrangert en språkkonkurranse for ungdomsskoleelever. Elevene skulle bytte ut engelske uttrykk med norske i en spesialskrevet norsk tekst, og de skulle vurdere tre ulike norske oversettelser av samme engelske tekst. Målet med aksjonen var å gi elevene erfaring med å vurdere kvaliteten på oversettelser, slik at de kunne få en dypere forståelse av forskjellen mellom engelsk og norsk. Videre ønsket vi å stimulere elevene til å leke med språket på norsk. (Jf. www.txt.no/norvengelsk)

b) Myndighetene

Vi har først og fremst kontakt med skolemyndighetene når det gjelder overordnede læreplaner, regelverk og forsøksordninger

som gjelder norskfaget. Mye av vår kontakt med skolemyndighetene har handlet om å sikre domenet for nynorsk i lærebøker, i eksamensvirksomhet og gjennom regelverket, jf. svar på spørsmål 2. Skolemyndighetene er nå først og fremst statsorganet Læringscenteret, Undervisnings- og forskningsdepartementet har delegert nesten alle oppgaver til Læringscenteret.

c) Læremiddelprodusentene – forlagene

Tidligere hadde Språkrådet svært tett samarbeid med forlagene fordi vi sikret den språklige kvaliteten i manuskript til lærebøker for grunnskolen og den videregående skolen. Nå bruker læremiddelprodusentene oss i den grad de synes de har bruk for oss, på linje med andre som henvender seg til oss. Språkrådet godkjenner fremdeles skoleordlister.

d) Lærerutdanningen

Vi har verken jevnlig eller formell kontakt med lærerutdanningsinstitusjoner, bortsett fra at vi får besøk av studenter fra Universitetet i Oslo som studerer språknormering, hvert halvår.

e) Pedagogisk forskning

Vi har ikke formell kontakt med det pedagogiske forskingsmiljøet.

Íslensk málnefnd:

I loven om Íslensk málnefnd heter det at språkrådet skal ha godt samarbeid med skolen (og andre institusjoner som har innflytelse på almenhetens språkbruk).

Organisasjonen, Íslensk málnefnd, legger retningslinjene igjennom flere tiltak. Språkrådet har gitt ut en meget populær og nyttig -- men veldig liten -- ortografisk ordbok for grunnskolebarn, Réttitunarorðabók handa grunnskólum. En representant i Íslensk málnefnd kommer fra Samtök móðurmálskennara (Morsmålslærernes forening) og han er på en

måte ansvarlig for kontakt mellom språkrådet og skolen. Ingen direkte pedagogisk forskning. En representant er nominert fra Kennaraháskóli Íslands (Islands Pedagogiske Universitet). Íslensk málnefnd har kontakt med skolen og skolens organisasjoner gjennom forskjellige tiltak, f. eks. Stóra upplestrarkeppnin (Den store høgtlesingskonkurransen, for 11 år gamle barn). Íslensk málstöð svarer på språkspørsmål fra bl.a. elever, lærere og foreldre. I Íslensk málstöð leser man også korrektur og veileder om språkbruk bl.a. i landsomfattende eksamen for 9 år, 12 år og 16 år gamle barn i grunnskolen. Vi kan også nevne at organisasjonen har utgitt terminologier innenfor pedagogikk.

I 1999 holdt Íslensk málnefnd sin årlige språkrøkt-konferanse i samarbeid med Samtök móðurmálskennara (Morsmåslærernes forening) og Kennaraháskóli Íslands (Islands Pedagogiske Universitet) med den nye fagplanen for grunnskolen som tema. Undervisningsministeren, embetsmenn og forskere holdt taler på konferansen (jf. Málfregnir 17-19, 1999).

Svenska språkbyrån:

Svenska språkbyrån har samarbeidet mycket med skolvärlden under de senaste åren. Orsakerna till det intensifierade samarbetet står att finna i en allmän oro för elevers färdigheter i svenska, och speciellt då en oro för språkutvecklingen hos elever som går i svensk skola på starkt finskdominerade orter. Initiativen till samarbetet har kommit både från lärarhåll och från språkvårdarhåll.

a) Lärare och skolor

Språkbyråns stora satsning på skolan startade hösten 2000 då Forskningscentralen, Utbildningsstyrelsen och Svenska kulturfonden inledde ett gemensamt projekt i de svenska skolorna i Finland. Projektet gick ut på att alla svenska skolor under höstterminen 2000 och vårterminen 2001 erbjöds kostnadsfri språkkonsulthjälp. Språkvårdaren, som fungerade som språk-

konsult, mötte då lärare på fortbildningsdagar, elever under lektioner och föräldrar på föräldramöten. Främst diskuterades frågor kring språkstimulans, tvåspråkighet, dialektens roll i skolan, läraren som språklig förebild, föräldrarnas ansvar för barnens språkutveckling och naturligtvis det finlandssvenska språkbruket. Hela 110 skolor och över 3 000 personer deltog i projektet. Projektet resulterade också i en språklig idé- och tipsbok för skolan, boken *På god grund. Idébok för skolan*.

Språkkonsultprojektet avslutades 2001, men samarbetet med skolorna har fortsatt tack vare kontakterna som skapades under projektet. Främst handlar det i dag om fortbildning och kurser för lärare på alla skolnivåer.

b) Skolmyndigheter

Läroplanerna för de finländska skolorna håller just nu på att omarbetas. Svenska språkbyrån har deltagit i diskussionerna kring läroplanerna i modersmålet och språkgranskat läroplanerna i alla ämnen. Skolmyndigheter har också beställt språkvårdskurser för sina anställda.

c) Läromedelsproducenter och förlag

Språkbyrån har redan under flera års tid haft en person anställd för språkgranskning av läromedel. Läromedelsgranskningen har omfattat alla ämnen och nivåer, och den har huvudsakligen finansierats med utomstående medel. Läromedelsgranskaren har också medverkat i förlagens fortbildningsverksamhet och haft kurser i språkriktighet. Som ett resultat av det fortlöpande arbetet med språkgranskning av läromedel utkom år 2002 boken *Skriv klart. Språkliga råd för läromedelsförfattare och läromedelsöversättare*.

I enstaka fall har språkbyrån granskat innehållet i läromedel i ämnet modersmål, och några medarbetare har även medverkat som skribenter.

d) Lärarutbildning och pedagogisk forskning

Samarbetet med lärarutbildningen har under de senaste åren inskränkt sig till en kortkurs i språkvård och språkriktighet för lärarstudier i Vasa. Svenskstudier vid Åbo Akademi och Helsingfors universitet kommer ibland, men inte regelbundet, på studiebesök.

Kontakten med den pedagogiska forskningen sker främst genom Utbildningsstyrelsens fleråriga språkstimulansprojekt *Språkrum*, i vars referensgrupp språkbyrå är representerad. Huvudmålet med projektet Språkrum är att ge finlandssvenska lärare med språkligt heterogena barngrupper fungerande undervisnings- och inlärningsstrategier som stödjer barnens språkutveckling.

Svenska språknämnden:

Självklart är skolan en av Språknämndens viktigaste uppdragsgivare; det avspeglas i att nämndens högsta beslutande organ, medlemsförsamlingen, rymmer tre representanter för skolvärlden, d.v.s. två från Skolverket och en från Svenskläraryöreningen. Men vi har i dag mycket lite arbete som är direkt riktat mot skolan. Viktigast är väl att vi för närvarande tillsammans med Svenska Akademien arbetar fram en helt ny upplaga av Skolordlistan – den skiljer sig radikalt från tidigare versioner genom helt andra slag av ordförklaringar. I övrigt kan vi inte peka på några mer organiserade projekt. Vi håller kanske ca tio föredrag om året på skolor och för svensklärare, vi medverkar ibland i svensklärarnas tidning Svenskläraren, vi svarar naturligtvis på många frågor från elever och lärare, och våra skrifter, framför allt Svenska skrivregler, används i undervisningen. Men detta är snarast en ”automatisk” följd av vårt arbete och inte frukten av medvetna satsningar på skolan.

Som en markering av att språket i skolan hör till nämndens ansvarsområde delad den i år ut Wellanders pris för framstående språkvetenskaplig forskning inom språkvårdens område till Birgitta Garne som i sin forskning lämnat viktiga bidrag till kunskapen om elevers skrivförmåga och sedan många år

framgångsrikt leder gruppen för nationella prov i svenska och kring den byggt upp en livaktig forskningsmiljö.

Sverigefinska språknämnden:

Sverigefinska språknämndens samarbete med den svenska skolan består av kontakt med lärare som undervisar i och på finska. Språknämnden har under åren anordnat endagsseminarier som en led i lärarnas fortbildning, og språknämndens representanter håller ofta föredrag vid de sverigefinska lärarnas möten.

Utbildning till lärare i finska anordnas inte för närvarande i Sverige. Lärarstuderande vid Luleå tekniska universitet kan dock inkludera en 20 poängskurs i sin utbildning. Läraomedelsproduktion för undervisning i och på finska inskränkar sig till enskilda lärares arbete med läromedels-utveckling för egen undervisning.

Nifin:

Nifin arrangerar ca 100 nordiska skolbesök årligen. Det sker i form av enskilda skolbesök av någon från Nifins nordiska ungdomsgrupp eller i form av teater- eller författarbesök.

I det förstnämnda fallet får finskspråkiga skolor besök av en dansk, islänning, norrman eller svensk som på svenska eller ”skandinaviska” berättar om sitt land. Tanken är att eleverna skall märka att de genom att läsa svenska kan kommunicera med övriga nordbor. Årligen görs ca 60 skolbesök (främst till gymnasier) inom ramen för detta projekt. Nifins initiativ är populärt bland svensklärarna och efterfrågan överstiger utbudet.

Dessutom får både finsk- och svenskspråkiga skolor besök av nordiska författare och teatergrupper som Nifin igått avtal med. Denna verksamhet riktar sig till alla tre stadier (sagostunder, barnteater för lågstadiet, ungdomsteater för högstadiet och gymnasiet samt författarbesök för gymnasiet).

*Vad borde er organisation göra för språket i skolorna?
Tycker ni det ni gör är tillräckligt, eller skulle ni vilja utöka er verksamhet? Skulle ni i så fall vilja utöka den verksamhet ni redan har, eller vill ni hellre ge er in på nya områden som har med språket i skolorna att göra?*

Dansk Sprognævn:

Dansk Sprognævn har ikke direkte diskuteret dette spørgsmål, men har flere gange, sidst i det nævnte sprogpoltiske oplæg, peget på at der er behov for en styrkelse af danskundervisningen i skolen, især af dens sproglige aspekter.

Finska språkbyrån:

Språkbyråns resurser räcker inte till för en mer omfattande verksamhet än den nuvarande, men vi vill ändå beakta skolorna och modersmålsundervisningen inom olika projekt. Det finns planer på att samla material för skolundervisningen på byråns webbsidor, t.ex. texter som innehåller information om språket, nya synvinklar på språket, normtest osv. – ibland dessutom interaktiva avsnitt. Ordtävlingar och andra kampanjer är ett sätt att göra skoleleverna medvetna om språkvården. Det skulle vara nödvändigt att få i gång en allmän diskussion om innehållet i läroplanerna.

Norsk språkråd:

Språkrådet bør prioritere den direkte kontakten med skolene og lov- og regelgivende organer fremfor andre.

a) Lærere og skoler

Kanskje bør vi ha en fast spalte i bladet *Norsklæreren* (norsklærerblad), *Utdanning* (fagforeningsblad) eller *Lektorbladet* (fagforeningsblad), der vi kommer med språktips.

Vi bør videre ha faste oppdateringskurs for lærere, særlig om emner som ” Rett og galt”, ”Språknormer og språkutvikling”, ”Nynorsk som sidemål”, ”Engelsk i norsk og engelsk i Norge.

Om fortid, nåtid og fremtid for norsk og engelsk i Norge” og ”Domenetap, språkdød og språkfødsel”. I tillegg til dette burde skoler kunne bestille skreddersydde kurs etter egendefinerte behov.

Språkrådet bør i samarbeid med *Skolenettet*, Lærings-senterets nettsider, lage egne skolesider. Flere og flere skoler bruker *Skolenettet* aktivt. Generelt bør så mye fagstoff som mulig legges ut på nettet, både tilrettelagt stoff og stoff som ikke er spesielt tilrettelagt, ettersom prosjektarbeid er blitt en så viktig arbeidsmetode i den norske skolen.

b) Myndighetene

Vi bør innta en mer offensiv holdning overfor skole-myndighetene, slik at vi får delta i beslutningsprosesser på et så tidlig tidspunkt som mulig. Vi må systematisk søke informasjon om det som skjer når det gjelder læreplanendringer, forsøks-ordninger, lover og forskrifter.

c) Læremiddelprodusentene – forlagene

Etter at ordningen med sikring av språklig kvalitet i lærebøker falt bort, har Språkrådet i liten grad kvalitetsvurdert nye lærebøker og læremiddel. Språkrådet bør særlig ta opp igjen arbeidet for å sikre at lærebøker som etter loven skal komme i parallellutgaver, både på nynorsk og bokmål, virkelig gjør det, og at tekstene i antologier har en rimelig fordeling mellom målformene. Dette er et viktig arbeid for å hindre domenetap for nynorsk.

d) Lærerutdanningsinstitusjonene

Språkrådet bør ikke prioritere arbeidskrevende tiltak overfor disse institusjonene. Derimot bør Språkrådet forsøke å etablere mer nettverkskontakt med sentrale personer på de ulike lærestedene, for eksempel gjennom samarbeid om å lage faglige opplegg rettet mot skolene.

Íslensk málnefnd:

Man kan si at vår organisasjon kunne være mer aktiv eller synlig i forbindelse med diverse utgaver av lærebøker m.m. for skolen, både grunnskolen og den videregående skolen. Her kunne man kanskje tenke seg lærebøker i praktisk språkbruk, språktilegnelse, i islandsk som andrespråk. Man kan også nevne at det kunne være godt hvis Íslensk málnefnd leste igjennom lærebøker før de ble utgitt, med hensyn til språkbruk og nye termer.

Nytt område: Nå i mars 2003 ble det bestemt å ha et felles studentereksamen for alle i islandsk som morsmål. Her kunne man tenke seg at Íslensk málnefnd fikk anledning å si noe om struktur og emne.

Svenska språkbyrå:

Svenska språkbyrå jobbar på flera olika plan med skolan och kan knappast utvidga samarbetet i alltför hög grad vad gäller kurser och föreläsningar för lärare. Däremot finns det planer på att utveckla textkontrollprogrammet Svefix i en mer skolvänlig riktning.

Svenska språknämnden:

Vi tycker inte att vi gör tillräckligt. Vi skulle i och för sig gärna utöka den nuvarande verksamheten, d.v.s. delta i fler studiedagar och fortbildningsseminarier, bidra med mer språkresurser på skoldatanätet, utarbeta en skolverision av Svenska skrivregler m.m. men viktigare är insatser på nya områden. Tre kanske särskilt viktiga: 1) Det svenska språksamhället förändras snabbt, och helt nya krav ställs på skrivfärdighet i nya genrer, förmåga att hantera tal i offentliga och institutionella samtal, förmåga att läsa, tala och skriva i nya medier som webbplatser, e-post, röststyrda tjänster m.m. Det vore önskvärt att Språknämnden hade god överblick över skeendet och goda kanaler för att informera och diskutera med lärarna om vad denna utveckling betyder för språkutvecklingen och vad den kräver av eleverna. 2) Svenska som andraspråk är ett växande skolämne, där lärare kan behöva stöd också från

Språknämnden. 3) Språkteknologin erbjuder fantastiska möjligheter att utforska och experimentera med språk. Svenska elever och lärare är sorgligt okunniga om potentialen; det är t.ex. mycket få svensklärare som ens känner till möjligheten att undersöka språkbruket i Språkdatas konkordanser. Språknämnden borde kunna vara till hjälp. Vi har också i vår anslagsframställning begärt medel för en särskild anställning riktad mot skolan, men det statsfinansiella läget i kombination med den pågående politiska processen kring Mål i mun gör att statsmakterna har svårt att ge nya medel till Svenska språknämnden just nu.

Nifin:

Enligt Nifins kontrakt med Nordiska ministerrådet gör vi tillräckligt. Skolorna skulle gärna ta emot flera besök, men inom den nuvarande ekonomiska ramen är det inte möjligt.

Vad kan er organisation göra? Är det möjligt att uppnå de mål ni har ställt, eller att fullfölja de uppgifter ni gärna skulle genomföra?

Dansk sprognævn:

Med de forpligtelser som påhviler Sprognævnet, de beføjelser som nævnet har, og de resurser der til rådighed, er det vanskeligt at forestille sig at vi kunne gøre mere.

Finska språkbyrån:

Den avgiftsbelagda verksamheten kan utvidgas, men annars är det fråga om prioritering när det gäller de olika områdena. Språkbyrån har inte möjlighet att fortlöpande arbeta med skolfrågor, utan satsar på växlande projekt. Byrån försöker få till stånd en permanent dialog och ett permanent samarbete med lärarorganisationerna och lärarutbildningen vid universiteten samt med skolmyndigheterna.

Norsk språkråd:

Språkrådet kan nå begrensede mål med den ressursituasjonen som er i dag. Språkrådet skal nå omorganiseres, og det er uvisst om vi får tilført nye ressurser. Omorganiseringen kan medføre litt frigjøring av ressurser, slik at vi kan bruke mer krefter på å gjøre språknormen kjent og mindre på tradisjonelt normeringsarbeid. Vi kan ha de samme kursene over flere år, og ”sannhetene” kan få tid til å etablere seg i skolesystemet, jf. pkt. 2.

Dersom Språkrådet i større grad tar seg betalt for enkelte tjenester overfor skolen, kunne vi ha større aktivitet. For eksempel kan det være aktuelt å ta seg betalt for kurs.

Vi bør videre basere oss mer på samarbeidsprosjekter der vi har felles interesser med andre. For eksempel kunne vi samarbeide med Læringscenteret og ulike lærerutdanningsinstitusjoner, kanskje også i større grad med forlagene.

Språkrådet kan arbeide målrettet med å tilpasse og legge ut mer stoff på nettet. I tillegg kan vi fortsette å engasjere oss i holdningsskapende aksjoner rettet mot skolen hvert andre eller tredje år. Slik blir også de nye språkbrukerne kjent med arbeidet til Språkrådet.

Íslensk málnefnd:

Det er ikke lett å fullføre disse målene hvis man ikke øker antall ansatte og får mer penger. Videre er det viktig at man ikke kommer for tett inn på områder som andre institusjoner har ansvar for.

Svenska språknämnden:

Med nuvarande resurser kan vi inte göra mycket mer än i dag. Med större resurser skulle det gå bra. I de fall vi inte har kompetensen i dag – t.ex. för uppgift 2 ovan – kan vi nog ganska snabbt utveckla den. Det skulle dock förutsätta ett något mer organiserat samarbete med skolvärlden.

Nifin:

Inom ramen för nuvarande resurser uppnår Nifin sin målsättning på detta område.

Har ni någon uppfattning om vad skolan förväntar sig av språkvården? Har ni diskuterat med skolorna vad de förväntar sig av er? Vilka önskemål har framkommit?

Dansk Sprognævn:

Vi ved fra den offentlige debat og fra en del af de medlemmer af repræsentantskabet der har tilknytning til skolen, at de ønsker færre valgfriheder i retskrivningen, og i den seneste udgave af RO blev der faktisk også fjernet en del dobbeltformer.

Finska språkbyrån:

Språkbyrån hörde sig för om lärarnas önskemål vid modersmålslärares forum i år. Också tidigare har byrån tillsammans med lärarna ordnat seminarier om utlärandet av språknormer. Information om lärarnas önskemål får byrån också via rådgivningstelefonen. Lärarna vill ha klara regler, som är lätta att lära ut. De vill också ha fortbildning. En viktig fråga som ofta diskuteras med lärarna är vilket slags språk eleverna ska behärska på basis av skolundervisningen. Kan innehållet i ett sådant normspråk definieras? Det här är en sak som borde diskuteras grundligare med skolan.

Norsk språkråd:

Vi har ikke diskutert med skolene hvordan vi kan være til nytte for dem. Vi har representanter for skolene i Språkrådets råd, og også i styret for Språkrådet og i fagnemnda. De opplever ofte at de ikke når igjennom med sine idéer til hva Språkrådet bør gjøre overfor skolene. Det er et velkjent problem at lærerne som helhet ikke er oppdaterte når det gjelder gjeldende språknorm.

Íslensk málnefnd:

Vi vet sikkert ganske lite om hva skolen venter seg av Íslensk málnefnd. Men vi regner med at skolen vil at Íslensk málnefnd skal stå for stabilitet og evt. en slags normering, ikke minst for å støtte grammatikkundervisningen i skolen. Foreløpig har vi

kanskje ikke diskutert disse spørsmålene mye, men igjennom representanter i Íslensk málnefnd er det lett å få diskutert disse og andre spørsmål som angår skolen.

Svenska språkbyrån:

Skolorna önskar kurser och seminarier för lärarna, men de efterlyser också tillgång till språkkonsulter som kunde ställa upp på diskussioner kring språk och språkstimulans med elevernas föräldrar. Önskemål om utbildning och fortbildning av språkansvariga på skolorna har också framförts.

Svenska språknämnden:

Vi har haft något enstaka möte med Skolverkets ämnesrepresentanter och hört om deras önskemål. Eftersom vi inte kunde erbjuda så mycket, p.g.a. begränsade resurser, var önskemålen blygsamma: hjälpa till med textlingvistisk granskning av matematikläromedel, informera om språkteknologins möjligheter på skoldatanätet.

Om man med ”skolan” menar svensklärare i allmänhet och med ”språkvården” Svenska språknämnden” kan man nog säga att skolan förväntar sig mycket litet och under de senaste årtiondena fått ett minskat intresse för språkvården. Det beror troligen på att skolan – inte helt rättvist – uppfattar traditionell språkkriktighet som Språknämndens enda verksamhetsfält. Och den uppgiften har blivit mindre angelägen för skolan av flera skäl: 1) det finns det goda hjälpmedel i form av ordlistor, stavningskontroller m.m. så att Språknämnden inte behöver anlitas, 2) det finns större utrymme för en individuell norm i skolans skrivande varför frågor som valet mellan *de* och *dem* eller *sin* och *hans* framstår som mindre väsentliga, 3) fokus i skrivträningen har – med rätta – förskjutits mot genrenormer och textlingvistisk kompetens, och den punkten ser inte skolan – med orätt – som Språknämndens verksamhetsfält, 4) de stora och riktigt svåra normfrågorna gäller svenska som andraspråk, och inom det området har nämnden utträttat mycket litet.

Sverigefinska språkämnden:

Finska lärare har uttryckt önskemål om att språknamndens representanter regelbundet skall skriva artiklar i lärarförbundets tidning och där ta upp aktuella frågor.

Vidare har diskussion inletts om att via *Tema modersmål* på Skolverkets hemsida utveckla en möjlighet för både lärare och elever att ställa språkfrågor och diskutera dem direkt med språkämnden. Avsikten är att aktivera och intressera eleverna och i viss mån även deras föräldrar.

Många lärare önskar fortsättning till projektet *Om ordförrådet i sverigefinska ungdomars talspråk* som genomfördes år 2000-2001.

Nifin:

Nifin för en fortlöpande dialog med skolorna. Varje nordiskt besök utvärderas skriftligt och projektchefen för Nifins språk- och skolektor för diskussioner med lärarna bl.a. i samband med särskilda nordiska temakvällar.

Genom vilka kanaler går ni ut till skolorna med era språkliga rekommendationer? Era egna tidskrifter, övriga massmedier, kurser och liknande?

Dansk Sprognævn:

Først og fremmest naturligvis Retskrivningsordbogen og nævnets tidskrift, Nyt fra Sprognævnet. Men en række af nævnets øvrige udgivelser er også direkte eller indirekte rettet mod skolerne, fx den pjece om de nye kommaregler som blev udgivet i 2001, og som blev sendt til de pædagogiske amtscentraler, til gymnasier, seminarier m.v.

Finska språkbyrån:

Alla medlemmar av modersmåslärarnas organisation får språkvårdens tidskrift. Webbsidorna kommer säkert att bli en allt viktigare kanal, men lärarna borde få mer information om dem. Den finska basordboken är en känd och viktig kanal, men

den borde marknadsföras bättre som hjälp i undervisningen. Telefonrådgivningen är välkänd, och lärarna lär också sina elever att anlita den.

Norsk språkråd:

Tradisjonelt har Språkrådet blant annet informert gjennom rundskriv fra Læringscenteret. Rundskriv er nok en lite egnet informasjonskanal ettersom lærere (og elever) snart drukner i bunken av informasjons-papirer.

Den viktigste informasjonskanalen er *Språknytt* og ellers en tilfeldig artikkel i skolepressen. E-postspørsmål viser at en del skoleelever finner fram til Internettssidene og prøver å finne svar der uten alltid å lykkes.

I tillegg har Språkrådet hatt to kampanjer, begge har belyst innflytelsen fra engelsk på norsk språk. Vi lagde selv Anglonorsk-kampanjen i 1995, og våren 2003 arrangerte vi i samarbeid med andre Norvengelsk-aksjonen, jf. pkt. 1.

Íslensk málnefnd:

Læreplanen for grunnskolen og den videregående skolen er det grunnlaget som morsmåslærerne bygger på, men dette er allikevel ikke noen formell kanal mellom språkrådet og skolene. Språkrådet har ennå ikke holdt noen kurs el. forelesninger spesielt for lærere (som man har gjort for bl.a. terminologer og oversettere og folk innenfor forvaltningen), men det var kanskje en god idé å gjøre dette. Alle kan bruke f.eks. Íslensk málstöðs språkbruksbank på Internettet, men man vet ikke hvor mange lærere som bruker den. Det samme gjelder for telefontjenesten i Íslensk málstöð, Íslensk málstöðs ordbank, tidsskriftet Málfrægnir og språkrådets andre vevsider og tjenester.

Svenska språkbyrå:

Tidsskriften *Språkbruk* är säkert den viktigaste kanalen för språkliga rekommendationer till skolorna. Språkbruk når så gott som alla svenska modersmåslärare och många skolor prenumererar på tidsskriften. Vi har också en språkspalt i

modersmåsläraarnas tidskrift *Arena* och räknar naturligtvis med att lärarna läser språkspalten *Reuters rutor* i Hufvudstadsbladet. I alla sammanhang där det är möjligt, gör vi också reklam för vår webbplats och vår telefonrådgivning.

Svenska språknämnden:

Vi har inte förmått att utveckla speciella kanaler för skolan, utan den får söka sig till oss på samma sätt som alla andra via vår webbplats, telefon- och e-postrådgivningen, våra böcker, föredrag, vår tidskrift (endast en mindre del av svensklärarna prenumererar på Språkvård som har en samlad upplaga om 7 000 ex).

Sverigefinska språknämnden:

Sveriges finska lärarförbund är representerad i Sverigefinska språknämnden och den kontakten med lärare är etablerad sedan slutet av 1970-talet. Utöver detta är nämndens tidskrift *Kieliviesti* samt nämndens ordlistor och LEXIN – Svensk-finskt lexikon viktiga kanaler för spridande av information om nämndens rekommendationer bland lärare och övrig skolpersonal.

Nifin:

Nifin informerar om sina aktiviteter i språkläraarnas tidskrifter *Tempus* och *Poppis* samt på de egna hemsidorna.

Finns det någon gemensam satsning som Nordiska språkrådet kunde göra för att gynna samarbetet mellan språkvården och skolorna?

Dansk Sprognævn:

I Danmark er der et stort behov for en afklaring af problematikken omkring nabosprogs-undervisningen. I en nylig udkommet rapport om Fremtidens danskfag (Undervisningsministeriet 2003) anbefales det at "man i Nordisk Ministerråd

fra dansk side tager initiativ til at undervisningsministrene i fællesskab fastlægger omfang og mål for nabosprogsundervisningen i Norden. Udgangspunktet bør være at kun en gensidig satsning på forståelse af de tre centrale sprog, dansk, svensk og norsk, overhovedet er et realistisk mål."

I et svar på et spørgsmål om de sprogpoltiske forudsætninger for arbejdet med denne rapport, skrev Dansk Sprognævn: "Sidst, men ikke mindst bør undervisningen i nabosprogene norsk og svensk styrkes, således at eleverne i praksis, ikke blot på papiret, bliver i stand til at forstå talt og skrevet norsk og svensk. Det er ikke noget nyt mål, men i praksis har undervisningen i norsk og svensk sprog i mange år været prioriteret så lavt at målet ikke er blevet opfyldt. Det forudsætter en målrettet, men ret beskeden indsats at opfylde det, og gevinsten vil være dansksproget adgang til et sprogsamfund der omfatter 20 mio. mennesker, en stor udvidelse ikke bare af de sproglige resurser det danske sprogs udvikling kan trække på, men også af de kulturelle og videnskabelige muligheder der står til rådighed." Også i vores forslag til retningslinjer for en dansk sprogpolitik slår vi til lyd for en forstærkning af skolens undervisning i svensk og norsk.

Finska språkbyrå:

Lämpliga gemensamma satsningar skulle kunna vara att stärka modersmålsundervisningens ställning, att diskutera undervisningens innehåll och mål (t.ex. just normbehärsningen) samt att diskutera förhållandet mellan modersmålsundervisningen och undervisningen i främmande språk.

Íslensk málnefnd:

Mer samarbeid mellom språkrådene på den ene siden og skole og oppdragelsesinstitusjoner på den andre. Her kunne det være tale om bl.a. utgivelse av bøker og brosjyrer.

I forbindelse med lærerutdanning (lærere på alle trinn) kunne man legge større vekt på språkrøkt og språkets sosiale rolle, hvilken rolle språket spiller som sosialt fenomen og lærernes og

pedagogenes ansvar når det gjelder språkrøkt og liknende spørsmål. Se også neste punkt.

Her var det mulig å snakke om veier: Hvordan kan språkrådene få mere kontakt med skolen? I denne forbindelse kan vi også nevne et undersøkelesesystem som vi har allerede sendt som forslag til Nordisk språkråds arbeidsgruppe om nye, nordiske forskningsprosjekter (jf. pkt. 9 i NSRs arbeidsplan 2003): Hvilken språkpolitikk driver man i de nordiske land, særlig i forbindelse med skolen, hvordan blir den realisert i fagplanene for skolene, og hvordan blir den fulgt opp i lærebøker og videre i klasserommet?

Norsk språkråd:

Temaet for dette nordiske språkmøtet er et fint initiativ. Ellers kunne det kanskje være et mål å utveksle erfaringer, idéer og forskningsinnsikter som kan være relevante for formidling av kunnskap om og holdninger til språket.

Skulle Nordisk språkråd bruke de fellesnordiske skolenettsidene www.odin.dk mer?

Forslag til punkt på programmet for det nordiske språkmøtet

Læreplan og rammebetingelser for morsmålsundervisningen i de nordiske landene – muligheter og begrensninger.

Hvordan gjør man vern, dyrking og styrking av morsmålene og det nordiske språkfelleskapet om til konkrete aktiviteter i klasserommet?

Noen andre idéer:

Språkmangfoldet en rikdom – med to- eller flerspråklighet som mål, de nordiske morsmålenes plass i skolen.

Nabospråksforståelsen og det nordiske fellesskapet – fins nabospråkene i skolen?

Styrket nabospråksforståelse – styrket morsmålskompetanse?

Felleseuropeiske, internasjonale og nordiske språkkonvensjoner, hvordan ta dem på alvor gjennom læreplanverk og pedagogisk praksis?

Svenska språkbyrån:

Nordiska språkrådet kunde säkert gynna samarbetet mellan språkvården och skolorna genom att arrangera nordiska konferenser kring temat.

Svenska språknämnden:

Inom ramen för Nordiska ministerrådets nya program Nordplus språk kunde språknämnderna aktivt erbjuda gemensamma kurser inom sina områden för lärare i de nordiska språken, d.v.s. av typen ”Språk- och textnormering i informationssamhället”, ”Språkpolitik och språkplanering i ett flerspråkigt samhälle”. Sådana fortbildningskurser (under sommaren eller som helger) skulle få högre kvalitet om de utnyttjade nordiska experter och ett kontrastivt nordiskt perspektiv än om de enbart gick på nationell nivå. Ännu viktigare vore kanske att initiera utredningsarbete och forskningsöversikter på några av de punkter som nämndens under fråga 2; det kunde sedan ligga till grund för arbetet med skolan.

Nifin:

Ibland får Nifin önskemål från skolorna beträffande nordiska gästföreläsare. Nordiska språkrådet kunde bidra med ekonomiska resurser till detta.

Kommentar:

Sverigefinska språknämnden:

Finska språkets ställning i Sverige kan inte på något sätt jämföras med nationalspråkens ställning. Det går inte heller att tala om organiserat samarbete mellan skolan och språknämnden, eftersom finskan utanför de åtta sverigefinska friskolorna endast är ett undervisningsämne. Sverigefinska språknämnden kan sålunda inte besvara alla frågor.

